

## **DORIVOR O'SIMLIKLARI FANINI O'QITISHNING KELAJAK AVLOD UCHUN PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK AHAMIYATI**

*p.f.f.d. (PhD) Ro'ziyeva Nazira Ochilovna*  
*Samarqand davlat veterinariyameditsinasi,*  
*chorvachilik va biotexnologiyalar*  
*universitetining Toshkent filiali*  
[ruziyeva7576@gmail.com](mailto:ruziyeva7576@gmail.com)

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada O'zbekistonning dorivor o'simliklari fanini ta'lim jarayonida o'qitishning pedagogik va psixologik ahamiyati yoritilgan. Dorivor o'simliklar haqidagi bilimlarning yosh avlodning ekologik madaniyati, sog'lom turmush tarzi, tabiatga ongli munosabati hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, mazkur fanni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llashning afzalliklari bayon etilgan.

**Kalit so'zlar:** dorivor o'simliklar, pedagogika, psixologiya, ekologik ta'lim, sog'lom turmush tarzi, biologik xilma-xillik, yoshlar tarbiyasi.

**Kirish:** Bugungi kunda ekologik muammolar, inson salomatligini saqlash va biologik resurslardan oqilona foydalanish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston hududida 4500 dan ortiq yuksak o'simlik turlari mavjud bo'lib, ularning muayyan qismi dorivor xususiyatlarga ega. Ushbu boy tabiiy merosni yosh avlodga o'rgatish, ularda tabiatga ehtiyotkorona munosabatni shakllantirish va dorivor o'simliklardan oqilona foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir.

**Asosiy qism:** Dorivor o'simliklar fanining pedagogik ahamiyati dorivor o'simliklar fanini o'qitish ta'lim oluvchilarning biologik bilimlarini kengaytiradi, amaliy ko'nikmalarini rivojlantiradi va ilmiy tafakkurini shakllantiradi. Mazkur fan orqali talabalar: O'zbekiston florasining boyligi bilan tanishadilar; Dorivor o'simliklarning biologik va ekologik xususiyatlarini o'rganadilar. Tabiiy resurslarni muhofaza qilish zarurligini anglaydilar, mustaqil tadqiqot olib borish ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Shuningdek, dala amaliyotlari, gerbariy tayyorlash, laboratoriya mashg'ulotlari va kuzatuv ishlari o'quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi hamda nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash imkonini yaratadi.

Dorivor o'simliklar fanining psixologik ahamiyati tabiat bilan bevosita muloqot inson ruhiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Dorivor o'simliklarni o'rganish jarayonida o'quvchilarda: Kuzatuvchanlik, mas'uliyat hissi, tabiatga mehr va hurmat, ekologik tafakkur, estetik did rivojlanadi.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tabiat qo'ynida o'tkazilgan mashg'ulotlar stress darajasini kamaytiradi, diqqatni jamlash qobiliyatini oshiradi va ijobiy emotsional holatni shakllantiradi. Dorivor o'simliklarni o'rganish orqali yoshlar milliy qadriyatlar va xalq tabobati an'analari bilan ham yaqindan tanishadilar.

Kelajak avlod tarbiyasidagi o'rni kelajak avlodni ekologik jihatdan mas'uliyatli, sog'lom va bilimli qilib tarbiyalashda dorivor o'simliklar fanining o'rni katta. Ushbu fan. Sog'lom turmush tarzini targ'ib qiladi tabiiy boyliklarni asrash g'oyalarini singdiradi, Vatan tabiatiga muhabbat tuyg'usini kuchaytiradi, kasbiy yo'nalishni tanlashda motivatsiya yaratadi. Ayniqsa, agronomiya, biologiya, farmatsiya va ekologiya yo'nalishlarida tahsil olayotgan yoshlar uchun dorivor o'simliklar haqidagi bilimlar kelgusidagi kasbiy faoliyatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Fanni o'qitishda zamonaviy yondashuvlar dorivor o'simliklar fanini samarali o'qitishda quyidagi metodlardan foydalanish tavsiya etiladi. Interfaol ta'lim metodlari muammoli ta'lim texnologiyalari, Loyihaviy faoliyat, Virtual laboratoriyalar, Elektron atlas va mobil ilovalar, dala ekskursiyalari va amaliy mashg'ulotlar. Mazkur metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlash, izlanish va tahlil qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Innovatsion muhitda biologiyani o'qitish tanqidiy fikrlash va faol ishtirok etish uchun so'rovga asoslangan ta'lim, loyihaga asoslangan ta'lim va tajribaviy ta'lim kabi pedagogik yondashuvlarni talab qiladi. Psixologik nuqtai nazardan, bu XXI asr ko'nikmalarini rivojlantirish, turli xil ehtiyojlarni qondirish va biologiyaga umrbod qiziqishni uyg'otish uchun o'sish fikrlash, chidamlilik va hissiy intellektni rag'batlantiradigan talabaga yo'naltirilgan yondashuvni talab qiladi. Innovatsion o'qituvchilar dinamik, samarali va mazmunli o'rganish tajribasini yaratish uchun texnologiya va real dunyo aloqalaridan foydalangan holda fasilitator sifatida harakat qilishlari kerak. O'zbekistonning dorivor o'simliklari fanini o'qitish yosh avlodning ekologik madaniyati, ilmiy dunyoqarashi va sog'lom turmush tarzini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu fan nafaqat biologik bilimlarni boyitadi, balki o'quvchilarning psixologik rivojlanishi, tabiatga mehr-muhabbati va ijtimoiy mas'uliyatini ham oshiradi. Shu sababli dorivor o'simliklar fanini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

*Biologiya o'qitishning psixologik jihatlari:* Kuzatish va empatiya - har bir o'quvchining individual psixologik xususiyatlarini, ularning holatini, qiziqishlarini va o'rganishdagi qiyinchiliklarni ko'rish va tushunish qobiliyati.

Psixologik barqarorlik — stressli vaziyatlarni yengish, har qanday sharoitda ham xotirjam va ijobiy munosabatda bo'lish qobiliyati.

Kognitiv qiziqishni shakllantirish — qiziqarli misollar, zamonaviy o'qitish usullari va real hayot bilan bog'lash orqali o'quvchilarning biologiya faniga qiziqishini uyg'otish qobiliyati.

Rivojlanish psixologiyasini tushunish - o'quvchilar psixikasining yoshga bog'liq xususiyatlarini, ularning ehtiyojlari va motivlarini bilish, bu samarali o'zaro ta'sir qilish imkonini beradi.

Psixologiya va pedagogika fanini o'rganish — o'quv jarayonini yaxshiroq tushunish uchun psixologiya va pedagogika asoslarini chuqur o'rganish.

**Xulosa va takliflar.** **Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, o'quvchilarni ko'rib chiqayotganda, biz o'rganish jarayonida miyada sodir bo'ladigan kognitiv jarayonlarni o'rganishni o'ylaymiz - qobiliyat, ko'nikma va malakalarni aniqlash va rivojlantirish; bularga munosabat, moyillik, xulq-atvor, motivatsiya, o'z-o'zini baholash, o'z-o'zini samaradorligi, avtonomiya, shuningdek, muloqot, hamkorlik, faollik va ta'lim samaradorligini oshirish kiradi.** O'qitish sifatini oshirish uchun biz o'qituvchilarning ta'limini, kasbiy rivojlanishini va umrbod o'rganishni yaxshilashni xohlaymiz, bu o'z ichiga munosabatlar, moyillik, o'qitish uslubi, o'z-o'zini samaradorligi, ijodkorlik, mas'uliyat, o'qitish uchun avtonomiya, yangilik qilish qobiliyati, ma'muriy bosimdan ozodlik, eng yaxshi ish sharoitlari va jamoat ta'minoti muhimdir.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

1.O'zbekiston florasi. O'zbekiston dorivor o'simliklari. O'zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o'zgarishi vazirligi mater

iallari. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi me'yoriy hujjatlari. Pedagogika va psixologiya bo'yicha zamonaviy ilmiy adabiyotlari.

2.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-iyundagi "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3775-son Qarori. – Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 07/18/3775/1313-son, 06.06.2018 y.

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 19-dekabrda 1034-son "O'zbekiston Respublikasi Qizil kitobini tayyorlash, nashr etish va yuritishni tashkil qilish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Qarori.

4. Bektayeva X.O. Formation Of Scientific And Methodological Support For Teaching Medicinal Plants In Educational Institutions International Journal of Academic Pedagogical Research (IJAPR) ISSN: 2643-9123 Vol. 5 Issue 4, April - 2021, Pages: 95-97.

5. Begimqulov U.Sh. Pedagogik ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy–nazariy asoslari. – T.: Fan, 2007. – 144 b.

6.Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagog-o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). – T.: Iste'dod, 2008. -180 b.

7. Абдуллаева Ш.А., Хуррамов Э.Э. Бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларини инновацион фаолиятга тайёрлаш // Замонавий таълим. – Тошкент, 2016. – № 5. – С.15-22.

8. Khujanazarov, U., Saidmuratov, Sh., & Abdurizayeva, S. (2020). Ecological Position Of Mountain And Foothill Plant Communities In South Western Parts Of Zerafshan Mountain. Scientific-Discussion, 44, 3-8.

9. SH. K. Karimov, B. T. To'xtayev (2020) "Iqlim o'zgarishi va O'zbekiston qishloq xo'jaligi" - Toshkent, "Iqtisodiyot" nashriyoti.

10. M. Y. Yusupov, M. H. Sagdullayev (2022) "Ekologik xavfsizlik va barqaror taraqqiyot asoslari" - Toshkent, "Universitet" nashriyoti.

11. D. A. Navro'zov (2021) "Iqlim o'zgarishining dorivor o'simliklarga ta'siri va barqarorlik choralarining ilmiy asoslari", Jurnal.

12. A. Tursunov "Dorivor o'simliklarni yetishtirish texnologiyasi" O'zbekiston qishloq xo'jaligi ilmiy tadqiqot institut tavsiyalari.

13. S. Po'latov, N. Ro'ziyeva, O'. Xo'janazarov. "O'zbekistonning istiqbolli dorivor o'simliklari", O'quv qo'llanma 2025 yil.